

Л. М. Коваль

ПСИХОЛІНГВІСТИКА

*Методичні рекомендації для здобувачів вищої освіти
магістерського рівня освітньо-професійної програми
«Українська мова та література»*

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТУСА
ФІЛОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ І КУЛЬТУРИ

Л. М. Коваль

ПСИХОЛІНГВІСТИКА

методичні рекомендації
для здобувачів вищої освіти
магістерського рівня
освітньо-професійної програми
«Українська мова та література»

Вінниця
2021

УДК 81'23(075.8)

К 563

Коваль Людмила Михайлівна,
доктор філологічних наук, доцент,
професор кафедри української мови і культури
Донецького національного університету імені Василя Стуса

Рецензенти:

Т.М. Тищенко, кандидат філологічних наук, професор кафедри української мови та методики її навчання Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини

К. М. Васюк, кандидат психологічних наук, доцент кафедри психології Донецького національного університету імені Василя Стуса

*Рекомендовано до друку
вченою радою філологічного факультету
Донецького національного університету імені Василя Стуса
(протокол № 10 від 21 квітня 2021 року)*

Коваль Л. М.

К 563 Психолінгвістика : методичні рекомендації для здобувачів вищої освіти магістерського рівня освітньо-професійної програми «Українська мова та література». Вінниця : Видавництво ФОП Кушнір Ю.В., 2021. 68 с.

УДК 81'23(075.8)

© Донецький національний університет
імені Василя Стуса, 2021

© Коваль Л. М., 2021

ЗМІСТ

ВСТУП	7
ПЛАНИ ЛЕКЦІЙ	10
Лекція 1 ПСИХОЛІНГВІСТИКА ЯК НАУКА Ї НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА.....	10
Лекція 2 – 3 МОВЛЕННЄВА ДІЯЛЬНІСТЬ. ВИДИ МОВЛЕННЯ.....	12
Лекція 4 РОЗВИТОК МОВЛЕННЯ В ОНТОГЕНЕЗИ.	13
Лекція 5 ПРОЦЕС РОЗУМІННЯ УСНОГО МОВЛЕННЄВОГО ВИСЛОВЛЮВАННЯ.....	15
Лекція 6 ПСИХОФІЗІОЛОГІЧНА СТРУКТУРА ПРОЦЕСУ ПИСЬМА.....	16
Лекція 7 КОМУНІКАТИВНИЙ АКТ. ЗАКОНИ УСПІШНОЇ КОМУНІКАЦІЇ.	17
Лекція 8 ТЕОРІЯ МОВЛЕННЄВИХ АКТИВ.	19
Лекція 9 ПРИНЦИПИ МОВЛЕННЄВОЇ ВЗАЄМОДІЇ.	20
Лекція 10 ТЕОРІЯ МОВЛЕННЄВОГО ВПЛИВУ.....	21
Лекція 11 МОВНЕ НАВІЮВАННЯ. ОСОБЛИВОСТІ НЕЙРОЛІНГВІСТИЧНОГО ПРОГРАМУВАННЯ.	23

Лекція 12 ТЕКСТ ЯК ПРОДУКТ МИСЛЕННЕВО- МОВЛЕННЕВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.	24
Лекція 13 ПРОГРАМИ ТА АЛГОРИТМИ СТВОРЕННЯ Й ДЕКОДУВАННЯ ТЕКСТІВ.	26
Лекція 14 ЕТНОПСИХОЛІНГВІСТИКА.	27
ПЛАНІ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ.....	29
Практичне заняття 1 ПСИХОЛІНГВІСТИКА ЯК НАУКА ПРО МОВЛЕННЕВУ ДІЯЛЬНІСТЬ.	29
Практичне заняття 2 ТЕОРЕТИЧНІ МОДЕЛІ ПРОДУКУВАННЯ МОВЛЕННЯ.	31
Практичне заняття 3 ВИДИ МОВЛЕННЯ. ТЕХНІЧНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ МОВЛЕННЯ.....	33
Практичне заняття 4 ФОРМУВАННЯ МОВЛЕННЯ: ЕТАПИ Й РЕКОМЕНДАЦІЇ.....	35
Практичне заняття 5 ЕТАПИ РОЗУМІННЯ УСНОГО МОВЛЕННЕВОГО ВИСЛОВЛЮВАННЯ.....	37
Практичне заняття 6 ПСИХОФІЗІОЛОГІЧНА СТРУКТУРА ПРОЦЕСУ ПИСЬМА.....	39
Практичне заняття 7 ТЕОРІЯ МОВЛЕННЕВИХ АКТИВ.	41

Практичне заняття 8 ІМПЛІКАТУРА ЯК НЕПРЯМИЙ МОВЛЕННЄВИЙ АКТ.	43
Практичне заняття 9 АФІРМАЦІЯ ЯК МОВЛЕННЄВИЙ АКТ.	45
Практичне заняття 10 МОВЛЕННЄВИЙ ВПЛИВ.	46
Практичне заняття 11 МОВНЕ ТА МОВЛЕННЄВЕ НАВІЮВАННЯ.	48
ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ	51
ІНДИВІДУАЛЬНЕ НАВЧАЛЬНО-ДОСЛІДНЕ ЗАВДАННЯ.....	54
ПСИХОЛІНГВІСТИЧНИЙ АНАЛІЗ ТЕКСТУ	57
ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ІСПИТУ	59
ЗРАЗКИ ЕКЗАМЕНАЦІЙНИХ ТЕСТОВИХ ЗАВДАНЬ.....	62

ВСТУП

Навчальна дисципліна «Психолінгвістика» належить до циклу дисциплін професійної та практичної підготовки здобувача вищої освіти магістерського рівня за освітньою програмою *Українська мова та література спеціальності 035 Філологія спеціалізації 035.01 Українська мова та література*.

Мета вивчення навчальної дисципліни – опанувати теоретичні засади витлумачення процесу породження та сприйняття мовлення, механізмами впливу мови на свідомість людини, засвоїти закони успішної мовленнєвої комунікації.

Навчальна дисципліна формує міждисциплінарні взаємозв'язки з іншими дисциплінами освітньої програми, такими як: «Етнолінгвістика», «Інтертекстуальний аналіз» «Методологія наукових досліджень і актуальні питання сучасної лінгвістики. Кваліфікаційна робота».

Вивчення навчальної дисципліни передбачає формування та розвиток у здобувачів вищої освіти низки компетентностей та програмних результатів навчання.

Загальні компетентності:

- здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово;
- здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел;
- здатність спілкуватися іноземною мовою;
- здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
- навички використанні інформаційних і комунікаційних технологій.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності:

- здатність вільно орієнтуватися різних лінгвістичних напрямках і школах;
- здатність вільно користуватися спеціальною термінологією в обраній галузі філологічних досліджень;
- усвідомлення ролі експресивних, емоційних, логічних засобів мови для досягнення запланованого прагматичного результату.

Програмні результати навчання:

- застосовувати сучасні методики і технології, зокрема, інформаційні, для успішного й ефективного здійснення професійної діяльності та забезпечення якості дослідження в конкретній філологічній галузі.
- оцінювати й критично аналізувати соціально, особистісно та професійно значущі проблеми і пропонувати шляхи їх вирішення у складних і непередбачуваних умовах, що потребує застосування нових підходів до прогнозування.
- знаходити оптимальні шляхи ефективної взаємодії у професійному колективі та з представниками інших професійних груп різного рівня.
- застосовувати знання про експресивні, емоційні, логічні засоби мови та техніку мовлення для досягнення запланованого прагматичного результату й організації успішної комунікації.
- аналізувати, порівнювати і класифікувати різні напрями і школи в лінгвістиці.
- здійснювати науковий аналіз мовного, мовленнєвого й літературного матеріалу, інтерпретувати та структурувати його з урахуванням доцільних методологічних принципів, формулювати узагальнення на основі самостійно опрацьованих даних.

Набуті результати навчання та компетентності дозволять здобувачеві розв'язувати складні задачі і практичні проблеми в галузі лінгвістики, літературознавства, фольклористики, перекладу в процесі професійної діяльності або навчання, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог.

Організація навчання за дисципліною відбувається в таких **форматах**:

- 1) аудиторні заняття (лекції, практичні заняття);
- 2) самостійна робота здобувача під керівництвом викладача,
- 3) індивідуальне навчально-дослідне завдання під керівництвом викладача.

Форма підсумкового контролю – *усний іспит*.

ПЛАН ЛЕКЦІЙ

Лекція 1

ПСИХОЛІНГВІСТИКА ЯК НАУКА Й НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА

План:

1. Сутність, предмет і завдання психолінгвістики.
2. Взаємозв'язки психолінгвістики з іншими науками.
3. Основні напрями психолінгвістики.
4. Методи психолінгвістичних досліджень.
5. Експеримент у психолінгвістиці.

Література

Основна:

1. Домрачева І. Р., Аксьонова І. О. Основи мовленнєвої діяльності: навч. посіб. Вінниця, 2018. 101 с.
2. Засекіна Л. В., Пастрик Т. В. Основи психології та міжособове спілкування: навч. посіб. 2-е вид. Київ, 2018. 216 с.
3. Кайдалова Л. Г., Пляка Л. В. Психологія спілкування : навч. посіб. Харків, 2011. 132 с.
4. Куранова С. І. Основи психолінгвістики : навч. посіб. Київ, 2012. 208 с.
5. The Handbook of Psycholinguistics. First Edition. Edited by Eva M. Fernández and Helen Smith Cairns. 2018. 750 p.
6. Danny D. Steinberg, Natalia V. Sciarini. An Introduction to Psycholinguistics 2nd editions. London, 2013. 325 p.
7. Sedivy J. Language in mind: An introduction to psycholinguistics. Sunderland, Massachusetts : Sinauer Associates, 2018.

Додаткова:

1. Бацевич Ф. С. Філософія мови: Історія лінгвофілософських учень : підручник. Київ : ВЦ «Академія», 2011. 240 с.
2. Валігура О. Р. Лінгвокогнітивні і комунікативні основи фонетичної інтерференції (експериментальнофонетичне дослідження англійського мовлення українців) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора філол. наук: 10.02.04, 10.02.15. Київ, 2010. 32 с.
3. Валігура О. Р. Фонетична інтерференція в англійському мовленні українських білінгвів : монографія. Тернопіль : Підручники і посібники, 2008. 288 с.
4. Конопляста С. Ю. Логопсихологія : навч. посіб. Київ : Знання, 2010. 293 с.
5. Руда О. Г. Мовне питання як об'єкт маніпулятивних стратегій у сучасному українському політичному дискурсі : монографія. К., 2012. 232 с.
6. Уланович О. И. Психолінгвістика: учебн. пос. Минск : изд-во Гревцова, 2010. 240 с.
7. Трубіцина О. С. Мовні засоби реалізації сугестії в китаємовній масовій комунікації (на прикладі інтерв'ю Ху Цзіньтао іноземним ЗМІ). Східний світ. 2013. №2-3. С. 126-131.
8. Шкіцька І. Ю. Маніпулятивні тактики позитиву: лінгвістичний аспект : монографія. Київ : Видавничий дім Дмитра Бураго, 2012. 440 с.
9. Levelt W J M. A History of Psycholinguistics : The pre-Chomskyan era. Oxford : Oxford University Press, 2013. 672 p.
10. Jowett G.S. Propaganda and Persuasion. SAGE, 2012. 435 pp.
11. The Psycholinguistics of Bilingualism. Francois Grosjean and Ping Li (eds.) Oxford : Wiley-Blackwell, 2013. 248 p.
12. Cognitive Neuroscience of Natural Language Use. Cambridge University Press, 2015. 279 p.

Лекція 2 – 3

МОВЛЕННЄВА ДІЯЛЬНІСТЬ. ВИДИ МОВЛЕННЯ

План:

1. Мова і мовлення, їх значення в спілкуванні.
2. Мовлення як діяльність і поведінка.
3. Різновиди мовлення за формою вираження думки.
4. Види мовленнєвої діяльності.
5. Зв'язок мовлення з іншими психічними процесами.

Література:

Основна:

1. Засекіна Л. В., Засекін С. В. Психолінгвістична діагностика: навч. посіб. Луцьк : РВВ «Вежа» Волин. нац. ун-ту ім. Лесі Українки, 2008. 188 с.
2. Калмикова Л. О. Психологія мовлення і психолінгвістика: навч. посіб. для студ. вищих навч. закл. Переяслав-Хмельницький : Переяслав-Хмельницький пед. ін-т, 2008. 325с.
3. Косенко Ю. В. Основи теорії мовленнєвої комунікації : навч. посіб. Суми : Сумський державний університет, 2013. 292 с
4. Куранова С. І. Основи психолінгвістики: навч. посіб. Київ : ВЦ «Академія», 2012. 208 с.

Додаткова:

1. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики : підручник. Київ : ВЦ «Академія», 2009. 376 с.
2. Бацевич Ф. С. Філософія мови: Історія лінгвофілософських учень : підручни. Київ : ВЦ «Академія», 2011. 240 с.
3. Воробйова І. М. Тематичний репертуар внутрішнього мовлення. Вісник Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна. Романо-германська філологія. Методика викладання іноземних мов. 2014. №1102. Вип. 77. С. 160–166.

4. Кауза І. Б. Думка у Думці як одна з форм невласне-прямого мовлення. Науково-виробничий журнал «Держава та регіони» Класичного приватного університету. Гуманітарні науки, проблеми мовознавства та міжкультурної комунікації. 2017. Вип. 4. С. 31–34.

5. Луцько К. В. Передумови формування внутрішнього мовлення у дітей з особливими освітніми потребами в системі спеціального навчання. Актуальні питання колекційної освіти (педагогічні науки) : зб. наук. праць. 2019. Вип. 14. С. 178 –190.

6. Пахомова О. Л. Роль внутрішнього мовлення в розвитку психологічної культури спілкування у майбутніх психологів. Проблеми сучасної психології. 2013. Випуск 19. С. 544–555.

7. Савчин О. М. Роль внутрішнього мовлення у комунікативно-мовленнєвому розвитку дітей дошкільного віку. Науковий вісник МНУ імені В.О. Сухомлинського. Педагогічні науки. № 2 (49), 2015. С. 157–162.

Лекція 4

РОЗВИТОК МОВЛЕННЯ В ОНТОГЕНЕЗИ

План:

1. *Періодизація мовленнєвого розвитку.*
2. *Умови успішного мовленнєвого розвитку дитини.*
3. *Дизонтогенез мовлення. Причини порушень мовленнєвого розвитку в дітей.*
4. *Види мовленнєвих порушень.*

Література:

Основна:

1. Богуш А. М. Дошкільна лінгводидактика : теорія і методика навчання дітей рідної мови в дошкільних навчальних закладах. Вид. 2-ге, допов. Київ : Слово, 2011. 704 с.

2. Засекіна Л.В., Засекін С.В. Психолінгвістична діагностика: навч. посіб. Луцьк : РВВ «Вежа» Волин. нац. ун-ту ім. Лесі Українки, 2008. 188 с.

3. Калмикова Л. О. Психологія мовлення і психолінгвістика: навч. посіб. для студ. вищих навч. закл. Переяслав-Хмельницький : Переяслав-Хмельницький пед. ін-т, 2008. 325 с.

4. Куранова С. І. Основи психолінгвістики: навч. посіб. Київ : ВЦ «Академія», 2012. 208 с.

5. Лепетченко М. В. Логопедія. Дизартрія : навчально-методичний посібник. Дніпро, 2015. 36 с.

6. Логопедія : підручник. 2-е видання / За ред. М. К. Шеремет. Київ : Видавничий Дім «Слово», 2013. 672 с.

Додаткова:

1. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики : підручник. Київ : ВЦ «Академія», 2009. 376 с.

2. Бацевич Ф. С. Філософія мови: Історія лінгвофілософських учень : підручник. Київ : ВЦ «Академія», 2011. 240 с.

3. Брушневська І. Закономірності розвитку дітей дошкільного віку з порушеннями мовлення. Педагогічний часопис Волині. 2016. С. 70–75.

4. Горбунова Н. Сучасні наукові підходи до розвитку словника дітей дошкільного віку. Гуманітарні науки. 2012. № 2. С. 46–52.

5. Кирста Н. Р. Формування лексичної компетенції старших дошкільників засобами поетичних творів українських письменників. Педагогічний дискурс. 2012. Вип. 13. С. 137–142.

6. Молчанов Д. Сучасні можливості ранньої діагностики та корекції порушень мовлення у дітей або Навіщо немовляті консультація логопеда? Здоров'я України. 2012. С. 59.

7. Паласевич І. Л. Організаційно-педагогічні умови мовленнєвого розвитку дітей середнього дошкільного віку. Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка. Педагогічні науки. Вип. 35. 2017. С. 250–258.

8. Тищенко В. В. Загальний недорозвиток мовлення: перспективи подальших досліджень Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка / За ред. О. В. Гаврилова, В.І . Співака. Вип. XXIII в трьох частинах, частина 2. Серія: соціально-педагогічна. Кам'янець-Подільський: Медобори. 2013. С.260–268

9. Тищенко В. В. До проблеми психолінгвістичного аналізу мовленнєвої діяльності дітей з церебральним паралічем. Науковий часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова. Серія 19. Корекційна педагогіка та психологія. 2014. Вип. 27. С. 17–20.

Лекція 5

ПРОЦЕС РОЗУМІННЯ УСНОГО МОВЛЕННЄВОГО ВИСЛОВЛЮВАННЯ

План:

1. *Процес розуміння мовлення:*
 - розуміння на рівні слова,
 - розуміння на рівні речення,
 - розуміння на рівні тексту та підтексту.
2. *Фактори, що визначають успішність мовлення.*

Література:

Основна:

1. Домрачева І. Р., Аксьонова І. О. Основи мовленнєвої діяльності: навч. посіб. Вінниця, 2018. 101 с.
2. Засекіна Л. В., Пастрик Т. В. Основи психології та міжособове спілкування: навч. посіб. 2-е вид. Київ, 2018. 216 с.
3. Кайдалова Л. Г., Пляка Л. В. Психологія спілкування : навч. посіб. Харків, 2011. 132 с.
4. Куранова С. І. Основи психолінгвістики : навч. посіб. Київ, 2012. 208 с.

Додаткова:

1. Богданова І. Є., Перелигіна Л. А., Фролова О. І. Психолінгвістичні особливості мовної діяльності в умовах екстремальної ситуації. Проблеми екстремальної та кризової психології. 2010. Вип.8. С. 388–394.

2. Кожедуб Л. Розуміння підтексту як передумова сприйняття художнього тексту в процесі підготовки майбутніх філологів. Вища освіта України. 2011. №1. С. 63–69.

3. Конопляста С. Ю. Логопсихологія : навч. посіб. Київ : Знання, 2010. 293 с.

4. Рібцун Ю. В. Формування фонологічного компоненту мовленнєвої діяльності у дітей за умов нормального та порушеного онтогенезу. Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 19. Корекційна педагогіка та спеціальна психологія: зб. наук. пр. 2012. № 22. Київ : НПУ імені М. П. Драгоманова, С. 219–222.

Лекція 6 ПСИХОФІЗІОЛОГІЧНА СТРУКТУРА ПРОЦЕСУ ПИСЬМА

План:

1. *Відмінність між усним і писемним мовленням.*
2. *Психологічні особливості процесу письма.*
3. *Психофізіологічний зміст процесу письма (операції письма).*
4. *Передумови формування навичок письма.*

Література:

Основна:

1. Домрачева І. Р., Аксьонова І. О. Основи мовленнєвої діяльності: навч. посіб. Вінниця, 2018 . 101 с.

2. Засекіна Л. В., Пастрик Т. В. Основи психології та міжособове спілкування: навч. посіб. 2-е вид. Київ, 2018. 216 с.
3. Кайдалова Л. Г., Пляка Л. В. Психологія спілкування : навч. посіб. Харків, 2011. 132 с.
4. Куранова С. І. Основи психолінгвістики : навч. посіб. Київ, 2012. 208 с.
5. Тарасун В. В. Писемне мовлення: запобігання і корекція порушень : науково-методичний посібник. Київ : «МП Леся», 2007. 151 с.

Додаткова:

1. Конопляста С. Ю. Логопсихологія : навч. посіб. Київ : Знання, 2010. 293 с.
2. Медведєва М. А. Нові прийоми формування фонетично грамотного письма в учнів з важкими порушеннями мовлення. Освіта осіб з особливими потребами: шляхи розбудови. 2013. Вип. 4(2). С. 238–248.
3. Особливі діти в умовах загальноосвітньої школи (досвід закладів освіти Дніпровського району м. Києва) : практично-методичний посібник / упоряд. Н. А. Сидоренко Київ : РНМЦ Дніпровського району, 2015. 64 с.
4. Чехлай Н.В. Заняття з дітьми, які мають писемні порушення мовлення. Логопед. 2018. № 10 (94).

Лекція 7

КОМУНІКАТИВНИЙ АКТ.

ЗАКОНИ УСПІШНОЇ КОМУНІКАЦІЇ

План:

1. *Загальна характеристика складників комунікативного акту.*
2. *Комунікативна ситуація і дискурс. Типи дискурсу.*
3. *Закони успішної комунікації.*

Література:

Основна:

1. Бацевич Ф. С. Нариси з лінгвістичної прагматики : монографія. Львів : ПАІС, 2010. 336 с.
2. Косенко Ю. В. Основи теорії мовної комунікації : навч. посіб. Суми : Сумський державний університет, 2011. 187 с.
3. Мак-Квейл Д. Теорія масової комунікації. Львів : Літопис, 2010. 537 с.
4. Манакін В. М. Мова і міжкультурна комунікація : навч. посіб. Київ : Академія, 2012. 288 с.

Додаткова:

1. Балабан О. О. Дискурс-теорії і дискурс-аналіз: історія та перспективи. Актуальні проблеми іноземної філології. 2010. Вип. 5. С. 13–21.
2. Беляєва О. М. Мовленнєва комунікація: структура, види, форми, перешкоди. Світ медицини та біології. 2016. № 1(55). С. 187–193.
3. Гончарук Н. М. Психологічний аналіз комунікативного акту та його логічно-змістової структури. Проблеми сучасної психології : збірник наукових праць КПНУ імені Івана Огієнка, Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України. 2014. Випуск 23. С. 124–137.
4. Гнатик Л. М. Комунікація: походження, типологія, функції. Науковий вісник НЛТУ України : збірник науково-технічних праць. 2011. Вип. 21.10. С. 344–353.
5. Кліш П. А., Хом'як А. П. Комунікативний акт як структурна одиниця спілкування. Педагогічний пошук. 2014. №4 (84). С. 9–11.
6. Пасенчук Н. В. Поняття дискурсу як комунікативної події та текстової категорії. Science and Education a New Dimension. Philology. V(33), Issue: 123, 2017. С. 52–55.

Лекція 8

ТЕОРІЯ МОВЛЕННЄВИХ АКТІВ

План:

1. Мовленнєвий акт та його структура.
2. Класифікація мовленнєвих актів.
3. Перформативні мовленнєві акти.
4. Непрямі мовленнєві акти.
5. Складні мовленнєві акти.

Література:

Основна:

1. Домрачева І. Р., Аксьонова І. О. Основи мовленнєвої діяльності: навч. посіб. Вінниця, 2018 . 101 с.
1. Засекіна Л. В., Пастрик Т. В. Основи психології та міжособове спілкування: навч. посіб. 2-е вид. Київ, 2018. 216 с.
2. Кайдалова Л. Г., Пляка Л. В. Психологія спілкування : навч. посіб. Харків, 2011. 132 с.
3. Куранова С. І. Основи психолінгвістики : навч. посіб. Київ, 2012. 208 с.

Додаткова:

1. Безугла Л. Р., Романченко І. О. Лінгвопрагматика дискримінації у публіцистичному дискурсі : монографія. Харків : ФОП Лисенко І.Б., 2013. 182 с.
2. Мелкумова Т.В. Класифікаційні засади таксономій мовленнєвих актів Режим доступу : file:///C:/Users/admin/Downloads/VKhfL_2015_1152_72_42.pdf
3. Приходько Г. Мовленнєві акти оцінки в загальній типології мовленнєвих актів. Режим доступу : file:///C:/Users/admin/Downloads/Nvchnugf_2015_740-741_53.pdf
4. Шатілова О. С. Імплікатури мовленнєвого спілкування як важлива складова інтерпрет ації спонукальних висловлень. Мова. 2013. №20. С. 203–207.

5. Шуляк І. Непрямий мовленнєвий акт як мовний репрезентатив комунікативної інтенції. Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. 2015. С. 287–291.

Лекція 9

ПРИНЦИПИ МОВЛЕННЕВОЇ ВЗАЄМОДІЇ

План:

1. Принцип кооперації Герберта Пола Грайса.
2. Прагматична пресупозиція.
3. Принцип ввічливості Джефрі Ліча.
4. Теорія ввічливості Пенелопи Браун і Стівена Левінсона.
5. Роль соціокультурного чинника у мовленнєвій взаємодії.

Література:

Основна:

1. Домрачева І. Р., Аксьонова І. О. Основи мовленнєвої діяльності: навч. посіб. Вінниця, 2018 . 101 с.
2. Засекіна Л. В., Пастрик Т. В. Основи психології та міжособове спілкування: навч. посіб. 2-е вид. Київ, 2018. 216 с.
3. Кайдалова Л. Г., Пляка Л. В. Психологія спілкування : навч. посіб. Харків, 2011. 132 с.
4. Комунікативно-прагматичні аспекти мовлення : конспект лекцій для студентів факультету лінгвістики на пряму підготовки 6.020303 «Філологія» / уклад. О. В. Дзикович. Київ : НТУУ «КПІ», 2015. 85 с.
5. Куранова С. І. Основи психолінгвістики : навч. посіб. Київ, 2012. 208 с.

Додаткова:

1. Гуляк Т. М. Пресупозиція як категорія макропрагматики. Південний архів (філологічні науки). 2020. №81. С. 65–69.

2. Копчак М. М. Стратегії ввічливості у вимірі мовленнєвого етикету прощання. Наукові записки Національного університету «Острозька академія» Серія «Філологічна». Випуск 44. 2014. С. 133–136.

3. Луценко Л. О. Стратегії позитивної ввічливості в дискурсивній практиці ввічливості. Філологічні студії. 2016. Вип. 14. С. 102–109.

4. Стратонова Н. Максими П. Грайса в контексті сучасної інтернет-комунікації. Наукові записки Національного університету «Острозька академія». 2016. С. 66–70.

5. Пашко Л. А. Комунікативна компетентність керівника : навч.-метод. матеріали / упоряд. Г. І. Бондаренко. Київ : НАДУ, 2013. 76 с.

6. Петрушова Н. Поняття пресупозиції та її типологія у прагмалінгвістиці. Філологічні науки. 2013. № 15. С. 87–95.

Лекція 10

ТЕОРІЯ МОВЛЕННЄВОГО ВПЛИВУ

План:

1. *Поняття «мовленнєвого впливу».*
2. *Мовленнєвий вплив у системі «лектор – аудиторія».*
3. *Типи мовленнєвого впливу.*
4. *Мовленнєва маніпуляція як вид мовленнєвого впливу.*

Література:

Основна:

1. Альбота С. М. Лінгвістичні особливості маніпулятивних дій у комунікації. Інформація, комунікація, суспільство: Матеріали 7-ї Міжнародної наукової конференції ІКС-2018. Львів, 2018. С. 206–207.

2. Зайко Л. Маніпуляція в ЗМІ як засіб дегуманізації су-

часного суспільства. Філософія як культурна політика сучасності : тези доповідей III Всеукраїнської наукової конференції (Острого, 23-24 жовтня, 2015 р.). Острого, 2015. С. 143–145.

3. Засекина Л. В., Пастрик Т. В. Основи психології та міжособового спілкування: навч. посіб. 2-е вид. Київ, 2018. 216 с.

4. Кайдалова Л. Г., Пляка Л. В. Психологія спілкування : навч. посіб. Харків, 2011. 132 с.

5. Комунікативно-прагматичні аспекти мовлення : конспект лекцій для студентів факультету лінгвістики напряму підготовки 6.020303 «Філологія» / Уклад. О.В. Дзикович. Київ: НТУУ «КПІ», 2015. 85 с.

6. Сорокіна Л. Є. Мовленнєва маніпуляція та інші види мовленнєвого впливу: термінологічне розмежування понять. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2014. Випуск 8. Том 2. С. 157–159.

Додаткова:

1. Роздабара К. Д. Політична маніпуляція як об'єкт лінгвістичного дослідження. Мова і культура. 2011. Вип. 14, т. 7. С. 228–233.

2. Посмітна В. В. Особливості маніпулятивного мовного впливу у військових і правоохоронних періодичних виданнях України. Філологічні студії. 2012. Вип. 7. С. 245–257.

3. Валуйська М. Ю. Теоретичні засади застосування методу контент-аналізу під час вивчення криміналізації особистості. Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого». 2016. № 4. С. 187–189.

4. Герасимчук Н. Контент-аналіз у системі сучасних методів дослідження публіцистичних текстів. Журналістика. 2010. № 9. С.15 –163.

5. Костенко Н. Мас-медіа у виборах: ціннісні орієнтації політичної сфери. Політична думка. 2001. № 6. С. 18–20.

Лекція 11

МОВНЕ НАВІЮВАННЯ. ОСОБЛИВОСТІ НЕЙРОЛІНГВІСТИЧНОГО ПРОГРАМУВАННЯ

План:

1. *Мовна сугестія як різновид мовної діяльності. Історія мовної сугестії.*
2. *Пряме та непряме мовне навіювання, його види.*
3. *Нейролінгвістичне програмування.*
4. *Репрезентативні системи.*
5. *Прийоми нейролінгвістичного програмування.*

Література:

Основна:

1. Домрачева І. Р., Аксьонова І. О. Основи мовленнєвої діяльності: навч. посіб. Вінниця, 2018. 101 с.
2. Засекіна Л. В., Пастрик Т. В. Основи психології та міжособове спілкування: навч. посіб. 2-е вид. Київ, 2018. 216 с.
3. Кайдалова Л. Г., Пляка Л. В. Психологія спілкування : навч. посіб. Харків, 2011. 132 с.
4. Куранова С. І. Основи психолінгвістики : навч. посіб. Київ, 2012. 208 с.
5. Сугестивні технології маніпулятивного впливу : навч. посіб. / за заг. ред. Є. Д. Скулиша. 2-ге вид. Київ : ЗАТ ВІПОЛ, 2011. 248 с.

Додаткова:

1. Зуєв І. О. Особливості представлення інформації в різних репрезентативних системах. Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія Психологія. № 913. 2010. С. 60–63.
2. Ішук Т. Нейролінгвістичне програмування як ефек-

тивний метод навчання перекладу : аспект пізнавальної функції мови. Режим доступу: <http://dspu.edu.ua/hsci/wp-content/uploads/2017/12/008-39.pdf>

3. Свириденко О. М. Використання особливостей репрезентативних систем студентів для успішного засвоєння інформації. Режим доступу: <file:///C:/Users/admin/Downloads/3549-9357-1-PB.pdf>

4. Фоменко К. І. Психодіагностика провідної репрезентативної системи. Вісник Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди. Психологія. Вип. 56. 2017. С. 233–241.

5. Хомуленко Б. В. Верифікація брехні через інтерпретацію невербальних візуальних маркерів в контексті комунікації. Вісник Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди. Психологія. 2012. Вип. 42 (1). С.228–235.

6. Хомуленко Т. Б, Крамченкова В. О. Методика проєктивної діагностики тілесного Я. Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Психологічні науки». Вип.5. Том 2. Херсон, 2016. Вип. 5. С. 39–45.

Лекція 12

ТЕКСТ ЯК ПРОДУКТ МИСЛЕННЕВО- МОВЛЕННЕВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

План:

1. Текст: ознаки, складники.
2. Тема, рема, семантичні поля та пресупозиції в сприйнятті повідомлення.
3. Дискурс, наратив, метатекст.
4. Контекст, підтекст.
5. «Семіотичний простір».

Література:

Основна:

1. Загнітко А. П. Теорія граматики і тексту: монографія. Донецьк : ДонНУ, 2014. 480 с.
2. Засекіна Л. В., Пастрик Т. В. Основи психології та міжособового спілкування: навч. посіб. 2-е вид. Київ, 2018. 216 с.
3. Кайдалова Л. Г., Пляка Л. В. Психологія спілкування : навч. посіб. Харків, 2011. 132 с.

Додаткова:

1. Вінтонів М. О. Актуальне членування речення і тексту: формальні та функційні вияви : монографія. Донецьк : Донецький нац. ун-т, 2013. 327 с.
2. Коляденко О. Термін фрейм у лінгвістиці. Термінологічний вісник. 2013. № 2 (1). С. 139–144.
3. Матвійчук Т. П. Наукове трактування тексту та його роль у комунікативній діяльності людини. Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 10 : Проблеми граматики і лексикології української мови. 2012. Вип. 9. С. 134–138.
4. Методичні вказівки до самостійної роботи з дисципліни «Текст і текстова комунікація в аспекті перекладу» для магістрантів спеціальності 035 «Філологія», спеціалізації 035.04 «Германські мови та літератури (переклад включно)» усіх форм навчання / укл.: А. М. Приходько, М. О. Кузнецова. Запоріжжя : ЗНТУ, 2017. 32 с.
5. Муц Л.Ф. Семіотичні аспекти міжкультурної комунікації. Гуманітарний вісник ЗДІА. 2015. № 63. С. 218–226.

Лекція 13

ПРОГРАМИ ТА АЛГОРИТМИ СТВОРЕННЯ Й ДЕКОДУВАННЯ ТЕКСТІВ

План:

1. Вплив архетипних уявлень на сприйняття текстів.
2. Роль підсвідомості в заміщенні суб'єктивно значущої інформації на нейтральну.
3. Роль стереотипів, жанрів, ситуацій у сприйманні текстів.
4. «Подвійність» художніх творів.
5. Співтворчість читача. Емпатія та ідентифікація як умова сприйняття та розуміння художнього твору.

Література:

Основна:

1. Загнітко А. П. Теорія граматики і тексту: монографія. Донецьк : ДонНУ, 2014. 480 с.
2. Засекіна Л. В., Пастрик Т. В. Основи психології та міжособове спілкування: навч. посіб. 2-е вид. Київ, 2018. 216 с.
3. Кайдалова Л. Г., Пляка Л. В. Психологія спілкування : навч. посіб. Харків, 2011. 132 с.

Додаткова:

1. Вернудіна І. В. Естетико-психологічний дискурс меж ХІХ – ХХ століть: українська модель : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня докт. філос. наук : 09.00.08. Київ, 2012. 36 с.
2. Гриценко В. С. Повертаючись до розмови про художній образ. Гуманітарний часопис. 2012. № 4. С. 24–31.
3. Гриценко В. С. Повертаючись до розмови про художній образ. Стаття друга. Гуманітарний часопис. 2013. № 1. С. 90–99.
4. Ємельянова Т. В. Мистецтво в контексті теоретичних

дискусій психологічної естетики: кінець XIX – початок XX століття. Гуманітарний часопис. 2011. № 1. С. 69–78.

5. Ільчук Л. П. Психоаналітична модель художньої творчості: досвід теоретичних модифікацій : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філос. наук : 09.00.08. Київ, 2011. 16 с.

6. Левчук Л. Проблема художньої творчості в контексті сучасної естетичної теорії: процес концептуалізації. Гуманітарний часопис. 2014. № 3. С. 9–16

7. Левчук Л. Т. Художня творчість як міжнаукова проблема: досвід поняттєво-категоріального забезпечення. Вісник Маріупольського державного університету. Сер. : Філософія, культурологія, соціологія. 2012. Вип. 4. С. 7–11

Лекція 14

ЕТНОПСИХОЛІНГВІСТИКА

План:

1. Взаємозв'язок етнолінгвістики, психолінгвістики та етнопсихолінгвістики.

2. Розмежування мовної та немовної свідомості в психолінгвістиці.

3. Лакуни – базові елементи національної специфіки лінгвокультурної спільності. Типи лакун: лексичні, граматичні, стилістичні.

4. Національно-специфічні (лакунізовані) особливості мовлення: спосіб заповнення пауз, спосіб розкладання слова, етикетні характеристики актів спілкування, рольові особливості спілкування, номенклатура текстових стереотипів.

5. Основні ознаки лакун. Способи заповнення лакун: тлумачення, переклад морфологічним шляхом, дослівний переклад, детальне коментування.

6. Зіставлення в процесі міжкультурної комунікації «образів» культур.

Література:

Основна:

1. Коцюба З. Г. Рефлексія побутової свідомості в різномовному провербiальному просторі (від універсального до національного) : монографія. Львів : ДП «Видавничий дім «Укрпол», 2010. 472 с.
2. Савченко Л. В. Феномен етнокодів духовної культури у фразеології української мови : етимологічний та етнолінгвістичний аспекти : монографія. Сімферополь : Доля, 2013. 600 с.
3. Шарманова Н. М. Етнолінгвістика : навчальний посібник для студентів факультету української філології. Кривий Ріг : НПП АСТЕРІКС, 2015. 192 с.

Додаткова:

1. Галинська О. М. Природний код культури в українських і англійських інтертекстуальних фразеологізмах. Філологічні трактати. Суми, 2011. Т. 3 № 2. С. 45–51
2. Зуєнко Т. М. Дослідження поняття «лакуна» в лінгвістиці. Наукові записки Національного університету «Острозька академія» Серія «Філологічна». Випуск 55. 2015. С. 105–106
3. Онишук М. І. Лінгвокультурологічний аспект дослідження інтерлінгвальної лакунарності. Науковий вісник ДДПУ імені І. Франка. Серія «Філологічні науки». Мовознавство. № 3. 2015. С. 206–211.
4. Онишук М. І. Зіставно-типологічне дослідження парадигматичної лакунарності в англійському і українському художньому мовленні: лінгвокогнітивний аспект. Типологія мовних значень у діахронічному та зіставному аспектах. Випуск 28. 2013. С. 60–70.
5. Фінчук Г. В., Скребкова М.А. Лексико-семантичний аспект проблеми лакунарності в процесі міжкультурного спілкування. Молодий вчений. 2018. № 9 (61). С. 381–383.

ПЛАН ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Практичне заняття 1 ПСИХОЛІНГВІСТИКА ЯК НАУКА ПРО МОВЛЕННЄВУ ДІЯЛЬНІСТЬ

Контрольні запитання та практичні завдання:

1. Схарактеризуйте психолінгвістику як міждисциплінарну галузь науки.
2. Визначте об'єкт та предмет психолінгвістики.
3. Окресліть проблематику психолінгвістики.
4. Що передбачає психологічне дослідження мовлення?
5. З'ясуйте роль генеративізму в становленні сучасної психолінгвістики.
8. Яка роль належить біхевіористській та необіхевіористській психології у становленні психолінгвістики?
9. Установіть місце дескриптивної лінгвістики та роль Л. Блумфілда в становленні психолінгвістики.
10. Визначте проблематику та дослідницькі принципи радянської теорії мовленнєвої діяльності.
12. Схарактеризуйте актуальні напрямки сучасної психолінгвістики.
13. Підготуйте презентацію на одну з тем:
 - «Доробок Бодуена де Куртена в становленні психолінгвістики»
 - «Біологічна концепція мови А. Шлейхера»
 - «Х. Штейнталь – основоположник психологічного напрямку в мовознавстві»
 - «Внесок Л. Блумфілда в розвиток біхевіоризму»
 - «Концепція зв'язку мовлення й думки, духу народу; мови як витвору народної мовної свідомості, психологічної мовленнєвої організації індивіда у працях О. Потєбні»

- «Нейропсихолінгвістика як дослідження психофізіологічних механізмів породження й розпізнавання мовлення»
- «Актуальні питання патопсихолінгвістики»
- «Перспективи розвитку лінгвістичної гендерології та її вплив на психолінгвістику»
- «Моделюванням вербальної поведінки у системах штучного інтелекту».

Література:

Основна:

Домрачева І. Р., Аксьонова І. О. Основи мовленнєвої діяльності: навч. посіб. Вінниця, 2018. 101 с.

Засекіна Л. В., Пастрик Т. В. Основи психології та міжособове спілкування: навч. посіб. 2-е вид. Київ, 2018. 216 с.

Кайдалова Л. Г., Пляка Л. В. Психологія спілкування : навч. посіб. Харків, 2011. 132 с.

Куранова С. І. Основи психолінгвістики : навч. посіб. Київ, 2012. 208 с.

The Handbook of Psycholinguistics. First Edition. Edited by Eva M. Fernández and Helen Smith Cairns. 2018. 750 p.

Danny D. Steinberg, Natalia V. Sciarini. An Introduction to Psycholinguistics 2nd editions. London, 2013. 325 p.

Sedivy J. Language in mind: An introduction to psycholinguistics. Sunderland, Massachusetts : Sinauer Associates, 2018.

Додаткова:

Бацевич Ф. С. Філософія мови: Історія лінгвофілософських учень : підручник. Київ : ВЦ «Академія», 2011. 240 с.

Валігура О. Р. Лінгвокогнітивні і комунікативні основи фонетичної інтерференції (експериментальнофонетичне дослідження англійського мовлення українців) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора філол. наук: 10.02.04, 10.02.15. Київ, 2010. 32 с.

Валігура О. Р. Фонетична інтерференція в англійському

мовленні українських білінгвів : монографія. Тернопіль : Підручники і посібники, 2008. 288 с.

Конопляста С. Ю. Логопсихологія : навч. посіб. Київ : Знання, 2010. 293 с.

Руда О. Г. Мовне питання як об'єкт маніпулятивних стратегій у сучасному українському політичному дискурсі : монографія. К., 2012. 232 с.

Уланович О. И. Психолінгвістика: учебн. пос. Минск : изд-во Гревцова, 2010. 240 с.

Трубіцина О. С. Мовні засоби реалізації сугестії в китаємовній масовій комунікації (на прикладі інтерв'ю Ху Цзіньтао іноземним ЗМІ). Східний світ. 2013. №2 – 3. С. 126–131.

Шкіцька І. Ю. Маніпулятивні тактики позитиву: лінгвістичний аспект : монографія. Київ : Видавничий дім Дмитра Бураго, 2012. 440 с.

Levelt W J M. A History of Psycholinguistics : The pre-Chomskyan era. Oxford : Oxford University Press, 2013. 672 p.

Jowett G.S. Propaganda and Persuasion. SAGE, 2012. 435 pp.

The Psycholinguistics of Bilingualism. Francois Grosjean and Ping Li (eds.) Oxford : Wiley-Blackwell, 2013. 248 p.

Cognitive Neuroscience of Natural Language Use. Cambridge University Press, 2015. 279 p.

Практичне заняття 2

ТЕОРЕТИЧНІ МОДЕЛІ

ПРОДУКУВАННЯ МОВЛЕННЯ

Контрольні запитання та практичні завдання:

1. Визначте основні теорії походження мовлення.
2. Проаналізуйте особливості історичного розвитку мовлення та його основні функції.
3. Схарактеризуйте продукування мовлення як процес.

4. Проаналізуйте основні моделі породження мовлення:
- стохастичну модель;
 - модель безпосередніх складових;
 - трансформаційно-генеративну граматику Н. Хомського;
 - модель Л.С. Виготського;
 - модель О.Р. Лурії.
5. Підготуйте презентацію на одну з тем:
- «Звуконаслідувальна гіпотеза походження мови»,
 - «Звукосимволічна гіпотеза походження мови»,
 - «Вигукова гіпотеза походження мови»,
 - «Гіпотеза соціального договору як гіпотеза походження мови»,
 - «Гіпотеза трудових вигуків як гіпотеза походження мови»,
 - «Гіпотеза жестів як гіпотеза походження мови»,
 - «Гіпотеза божественного походження мови»,
 - «Теорія моногенезу»,
 - «Теорія полігенезу»,
 - «Гіпотеза походження мови Ф. Енгельса».

Література:

Основна:

Домрачева І. Р., Аксьонова І. О. Основи мовленнєвої діяльності: навч. посіб. Вінниця, 2018. 101 с.

Засекіна Л. В., Пастрик Т. В. Основи психології та міжособове спілкування: навч. посіб. 2-е вид. Київ, 2018. 216 с.

Кайдалова Л. Г., Пляка Л. В. Психологія спілкування : навч. посіб. Харків, 2011. 132 с.

Кириченко Г. С. Нариси загального мовознавства: навч. посіб. для студ. філол. спец. вищ. навч. закл.: у 2 ч.] Ч. І. Мова, її будова та функції в суспільстві / Кириченко Г. С., Кириченко С. В., Супрун А. П.; за ред. А. П. Супрун. Київ : Видавничий Дім «Ін Юре», 2008. 168 с.

Куранова С. І. Основи психолінгвістики : навч. посіб. Київ, 2012. 208 с.

Додаткова:

Валігура О. Фреймовий підхід до породження мовлення білінгвом. Режим доступу: Nzs_2009_81(1)__89.pdf

Гаврилов О.В. Мова, мовлення, їхні функції і вплив на психічний розвиток особистості. Режим доступу: 163237-Текст статті-356851-1-10-20190409.pdf

Костик Є. В. Проблема продукування іншомовного мовлення студентами нефілологічних факультетів. Наукові записки Національного університету «Острозька академія»: серія «Філологія». Острог : Вид-во НаУОА, 2018. Вип. 3(71), вересень. С. 92–95.

Костик Є.В. Проблема сприйняття і розуміння іншомовного мовлення студентами нефілологічних факультетів. Психолінгвістика : зб. наук. праць ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький ДПУ ім. Г. Сковороди». Переяслав-Хмельницький : ФОП Домбровська Я.М., 2016. Вип.20 (2). С. 77–88. 6.

Лиля Магдалина, Лиля Микола. Особливості сприймання, розуміння й породження висловлення. Психолінгвістика. 2015. Вип. 17. С 91 –100. Режим доступу : psling_2015_17_11.pdf

Малинюк І.В. Звукозображувальність у контексті теорій походження мови. Нова філологія. Вип. 51. 2012. С. 118 –122.

Практичне заняття 3

ВИДИ МОВЛЕННЯ. ТЕХНІЧНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ МОВЛЕННЯ

Контрольні запитання та практичні завдання:

1. Розмежуйте мову й мовлення. Визначте їхню роль у спілкуванні.
2. Схарактеризуйте мовлення як діяльність і поведінку.

3. Розмежуйте різновиди мовлення за формою вираження думки (внутрішнє (імпресивне), зовнішнє (експресивне): усне/писемне, монологічне/діалогічне/полілогічне).

4. Які складники формують техніку мовлення людини?

5. Визначте роль фонаційного дихання в мовленнєвій діяльності.

6. Схарактеризуйте параметри голосу.

7. З'ясуйте функції дикції в мовленнєвій діяльності.

8. У чому полягає риторична діяльність?

9. Що передбачає інтонаційна виразність мовлення?

Література:

Основна:

Засекіна Л. В., Засекін С. В. Психолінгвістична діагностика: навч. посіб. Луцьк : РВВ «Вежа» Волин. нац. ун-ту ім. Лесі Українки, 2008. 188 с.

Калмикова Л. О. Психологія мовлення і психолінгвістика: навч. посіб. для студ. вищих навч. закл. Переяслав-Хмельницький : Переяслав-Хмельницький пед. ін-т, 2008. 325с.

Косенко Ю. В. Основи теорії мовленнєвої комунікації : навч. посіб. Суми : Сумський державний університет, 2013. 292 с

Куранова С. І. Основи психолінгвістики: навч. посіб. Київ : ВЦ «Академія», 2012. 208 с.

Додаткова:

Вигранка Т. В. Підготовка майбутніх філологів у системі вищої професійної освіти на основі компетентнісного підходу. Наукові записки кафедри педагогіки. Вип. 40. Харків: Видавничий центр ХНУ, 2017. С. 40–45.

Гужва О. О. Мовленнєва поведінка ідеалізованого чоловіка в романах британських письменниць: основні зміни у діахронії. Вісник ХНУ імені В. Н. Каразіна. Серія: Іноземна філологія. Методика викладання іноземних мов, (86), 41–47.

<https://doi.org/10.26565/2227-8877-2017-86-05>

Рубан Л.І. Роль техніки мовлення в системі педагогічної майстерності майбутніх учителів початкової школи. Наукові записки кафедри педагогіки 2013. Випуск XXXI. С. 248–256.

Турчин О. Експресивно-мовленнева специфіка комунікативної активності в етнопсихологічному вимірі. Психологія особистості. 2011. 1 (2). С. 268–274

Черкаська О. Формування мовної і комунікативної компетенції мовної особистості у вищій школі. Вища школа. 2010. № 12. С. 63–72.

Чухліб Т., Скуратівська Л. Вивчення мовленневої поведінки співрозмовників у лінгвістичній підготовці сучасних фахівців. Гуманітарна освіта в технічних вищих навчальних закладах. 2014. № 29. С. 420–428.

Практичне заняття 4

ФОРМУВАННЯ МОВЛЕННЯ: ЕТАПИ Й РЕКОМЕНДАЦІЇ

Контрольні запитання та практичні завдання:

1. Схарактеризуйте основні періоди мовленнєвого розвитку людини.

2. Подивіться відеоролик Вікові характеристики мовленнєвого розвитку дитини. Режим доступу: Вікові характеристики мовленнєвого розвитку дитини (irc.org.ua). Зіставте інформацію з ролика з тією, що була почута на лекції, а також із тією, яка прозвучала як відповідь на перше запитання. Які чинники, на Вашу думку, зумовлюють незначні хронологічні коливання в періодизації мовленнєвого розвитку дитини.

3. Окресліть умови успішного мовленнєвого розвитку дитини.

4. Визначте поняття «дизонтогенез мовлення». Що таке мовленнєві розлади?

5. З'ясуйте біологічні та соціально-психологічні причини мовленнєвих порушень у дітей.
6. Як відбувається діагностика та лікування мовленнєвих розладів?
7. Схарактеризуйте види мовленнєвих порушень.
8. Які ризики мовленнєвого дизонтогенезу в дитини, що зростає в умовах родинної двомовності.

Література:

Основна:

Богуш А. М. Дошкільна лінгводидактика : теорія і методика навчання дітей рідної мови в дошкільних навчальних закладах. Вид. 2-ге, допов. Київ : Слово, 2011. 704 с.

Засекіна Л.В., Засекін С.В. Психолінгвістична діагностика: навч. посіб. Луцьк : РВВ «Вежа» Волин. нац. ун-ту ім. Лесі Українки, 2008. 188 с.

Калмикова Л. О. Психологія мовлення і психолінгвістика: навч. посіб. для студ. вищих навч. закл. Переяслав-Хмельницький : Переяслав-Хмельницький пед. ін-т, 2008. 325 с.

Куранова С. І. Основи психолінгвістики: навч. посіб. Київ: ВЦ «Академія», 2012. 208 с.

Лепетченко М. В. Логопедія. Дизартрія : навчально-методичний посібник. Дніпро, 2015. 36 с.

Логопедія : підручник. 2-е видання / За ред. М. К. Шеремет. Київ : Видавничий Дім «Слово», 2013. 672 с.

Додаткова:

Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики : підручник. Київ : ВЦ «Академія», 2009. 376 с.

Бацевич Ф. С. Філософія мови: Історія лінгвофілософських учень : підручник. Київ : ВЦ «Академія», 2011. 240 с.

Брушневська І. Закономірності розвитку дітей дошкільного віку з порушеннями мовлення. Педагогічний часопис Волині. 2016. С. 70–75.

Горбунова Н. Сучасні наукові підходи до розвитку словника дітей дошкільного віку. Гуманітарні науки. 2012. № 2. С. 46–52.

Кирста Н. Р. Формування лексичної компетенції старших дошкільників засобами поетичних творів українських письменників. Педагогічний дискурс. 2012. Вип. 13. С. 137–142.

Молчанов Д. Сучасні можливості ранньої діагностики та корекції порушень мовлення у дітей або Навіщо немовляті консультація логопеда? Здоров'я України. 2012. С. 59.

Паласевич І. Л. Організаційно-педагогічні умови мовленнєвого розвитку дітей середнього дошкільного віку. Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка. Педагогічні науки. Вип. 35. 2017. С. 250–258.

Тищенко В. В. Загальний недорозвиток мовлення: перспективи подальших досліджень Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка / За ред. О. В. Гаврилова, В. І. Співака. Вип. XXIII в трьох частинах, частина 2. Серія: соціально-педагогічна. Кам'янець-Подільський: Медобори. 2013. С. 260–268

10. Тищенко В. В. До проблеми психолінгвістичного аналізу мовленнєвої діяльності дітей з церебральним паралічем. Науковий часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова. Серія 19. Корекційна педагогіка та психологія. 2014. Вип. 27. С. 17–20.

Практичне заняття 5

ЕТАПИ РОЗУМІННЯ УСНОГО МОВЛЕННЄВОГО ВИСЛОВЛЮВАННЯ

Контрольні запитання та практичні завдання:

1. Які етапи традиційно виділяють у процесі розуміння мовлення?
2. Яка роль у розумінні мовлення належить фонематичному слуху?

3. Розтлумачте тезу: «Розуміння мовлення на рівні слів».
4. Що передбачає процес розуміння мовлення на рівні фраз та речень?
5. Що являє собою «мовленнева пам'ять» і як вона впливає на розуміння мовлення?
6. Розтлумачте взаємозв'язок між процесами сукцесивного та симультанного аналізу (синтезу) на стадії обробки інформації.
7. Які дії формують процес осмислення інформації?
8. Яка роль у процесі розуміння мовлення належить етапу зіставлення набутих знань з уже наявними?
9. Викладіть власні міркування щодо цитати О.Р. Лурії: «Щоб розуміти підтекст сказаного, не обов'язково мати високий рівень інтелектуальних здібностей, проте людина має мати чутливість до емоцій».

Література:

Основна:

Засекіна Л.В., Засекін С.В. Психолінгвістична діагностика: навч. посіб. Луцьк : РВВ «Вежа» Волин. нац. ун-ту ім. Лесі Українки, 2008. 188 с.

Зимняя И. А. Лингвопсихология речевой деятельности. Москва : Московский психолого-социальный институт, Воронеж: НПО «МОДЭК», 2001. 432 с.

Калмикова Л. О. Психологія мовлення і психолінгвістика: навч. посібник для студ. вищих навч. закл. Переяслав-Хмельницький : Переяслав-Хмельницький пед. ін-т, 2008. 325с.

Ковшиков В.А. Психолінгвістика. Теорія речової діяльності. Москва: АСТ: Астрель, 2007. 318с.

Куранова С. І. Основи психолінгвістики: навч. посіб. Київ : ВЦ «Академія», 2012. 208 с.

Додаткова:

Богданова І.Є., Перелигіна Л.А., Фролова О.І. Психолінгвістичні особливості мовної діяльності в умовах екстремальної

ситуації. Проблеми екстремальної та кризової психології. 2010. Вип.8. С. 388 – 394. Режим доступу : <https://nuczu.edu.ua/sciencearchive/ProblemsOfExtreme/vol8/051.pdf>

Дика В.О., Зелінська-Любченко К.О. Особливості формування слухо-мовленневої пам'яті у дошкільників із загальним недорозвиненням мовлення. Режим доступу :

http://repository.sspu.sumy.ua/bitstream/123456789/4153/1/ilovepdf_com-62-64.pdf

Конопляста С. Ю. Логопсихологія : навч. посібник / С.Ю.Конопляста, Т. В. Сак ; за ред. М.К. Шеремет. – К. : Знання, 2010. – 293 с.

Розвиток імпресивного мовлення у дітей з інтелектуальними порушеннями Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=yNikFDMqRc>

Що таке фонематичний слух і як його розвивати вдома. Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=GJ1PQ7gKAx4>

Практичне заняття 6 **ПСИХОФІЗІОЛОГІЧНА СТРУКТУРА** **ПРОЦЕСУ ПИСЬМА**

Контрольні запитання та практичні завдання:

1. У якому зв'язку перебуває письмо з усним мовленням?
2. Які компоненти включає в себе письмо як специфічна психічна дія?
3. Визначте операції письма.
4. Схарактеризуйте стан «шкільної зрілості» та поясніть, якою мірою він співвідноситься з опануванням письма?
5. Як успішність засвоєння базових навичок письма і читання залежить від рівня зорового сприймання?
6. Визначте роль дрібної моторики рук в опануванні писемним мовленням та удосконаленні графо-моторних навичок дитини.

7. Як впливає на впливає на становлення навичок письма ліворукість?

8. Схарактеризуйте роль пам'яті та уваги як основних когнітивних процесів, що відповідають за опанування процесом письма.

9. Яка роль у формуванні навички письма належить операції контролю (зорового, слухового та рухового) та самоконтролю власної діяльності?

10. Законспекуйте статтю Чехлай Н.В. Заняття з дітьми, які мають писемні порушення мовлення. Логопед. 2018. № 10 (94).

Література:

Основна:

Домрачева І. Р., Аксьонова І. О. Основи мовленнєвої діяльності: навч. посіб. Вінниця, 2018. 101 с.

Засека Л. В., Пастрик Т. В. Основи психології та міжособового спілкування: навч. посіб. 2-е вид. Київ, 2018. 216 с.

Кайдалова Л. Г., Пляка Л. В. Психологія спілкування : навч. посіб. Харків, 2011. 132 с.

Куранова С. І. Основи психолінгвістики : навч. посіб. Київ, 2012. 208 с.

Тарасун В. В. Писемне мовлення: запобігання і корекція порушень : науково-методичний посібник. Київ : «МП Леся», 2007. 151 с.

Додаткова:

Конопляста С. Ю. Логопсихологія : навч. посіб. Київ : Знання, 2010. 293 с.

Медведева М. А. Нові прийоми формування фонетично грамотного письма в учнів з тяжкими порушеннями мовлення. Освіта осіб з особливими потребами: шляхи розбудови. 2013. Вип. 4(2). С. 238–248.

Особливі діти в умовах загальноосвітньої школи (досвід

закладів освіти Дніпровського району м. Києва) : практично-методичний посібник / упоряд. Н. А. Сидоренко Київ : РНМЦ Дніпровського району, 2015. 64 с.

Чехлай Н.В. Заняття з дітьми, які мають писемні порушення мовлення. Логопед. 2018. № 10 (94).

Практичне заняття 7 ТЕОРІЯ МОВЛЕННЄВИХ АКТІВ

Контрольні запитання та практичні завдання:

1. Яке поняття покладено в основу теорії мовленнєвих актів Джейна Остіна?

2. Що являє собою мовленнєвий акт?

3. Які складники формують структуру мовленнєвого акту?

4. Визначте поняття «локуції», «іллокуції», «перлокуції».

5. Назвіть основні ознаки мовленнєвого акту. Схарактеризуйте кожен його комунікативний аспект (адресантний, адресатний, інтенціональний, контекстний, ситуативний, метакомунікативний, денотативний, локутивний, іллокутивний).

6. Які критерії покладено в основу класифікації мовленнєвих актів?

7. Схарактеризуйте асертив як тип мовленнєвого акту.

8. У чому специфіка квеситиву як типу мовленнєвого акту?

9. Що являє собою директив як тип мовленнєвого акту?

10. У чім особливість комісиву як типу мовленнєвого акту?

12. Схарактеризуйте експресив як тип мовленнєвого акту.

13. Як Ви розумієте перформативні мовленнєві акти? Назвіть приклади перформативних дієслів.

14. Утворіть речення, що на комунікативному рівні репрезентуватимуть перформативний мовленнєвий акт зі значеннями:

– спеціального повідомлення (зі словами заявляю, підтверджую, підкреслюю...);

- вияву влади (зі словами призначаю, наполягаю, раджу, вимагаю...);
- обіцянки (зі словами гарантую, обіцяю, пропоную руку і серце...);
- прохання та пропозиції (зі словами молю, прошу...);
- соціальної мовленнєвої дії (зі словами дякую, поздоровляю, бажаю успіху, співчуваю, вітаю вас...).

14. Розкрийте суть поняття «непрямий мовленнєвий акт».

15. Схарактеризуйте типологію непрямих мовленнєвих актів Джона Серля.

16. Перегляньте відеоролик А. В. Кір'янової «Які слова і вирази нам шкодять?» Режим доступу : <https://www.youtube.com/watch?v=FtWt8Ууха-I&list=PLpf4gg2pnDl0b76-3A3ZPecAj1MLsdi2k&index=296>

Прокоментуйте його: як ви ставитеся до слів мовця, чи впроваджуватимете її поради у власний життєвий досвід?

Література:

Основна:

Домрачева І. Р., Аксьонова І. О. Основи мовленнєвої діяльності: навч. посіб. Вінниця, 2018 . 101 с.

Засекіна Л. В., Пастрик Т. В. Основи психології та міжособового спілкування: навч. посіб. 2-е вид. Київ, 2018. 216 с.

Кайдалова Л. Г., Пляка Л. В. Психологія спілкування : навч. посіб. Харків, 2011. 132 с.

Куранова С. І. Основи психолінгвістики : навч. посіб. Київ, 2012. 208 с.

Додаткова:

Безугла Л. Р., Романченко І. О. Лінгвопрагматика дискримінації у публіцистичному дискурсі : монографія. Харків : ФОП Лисенко І.Б., 2013. 182 с.

Мелкумова Т.В. Класифікаційні засади таксономій мовленнєвих актів Режим доступу : <file:///C:/Users/admin/>

Downloads/VKhIFL_2015_1152_72_42.pdf

Приходько Г. Мовленнєві акти оцінки в загальній типології мовленнєвих актів. Режим доступу : file:///C:/Users/admin/Downloads/Nvchnugf_2015_740-741_53.pdf

Шатілова О. С. Імплікатури мовленнєвого спілкування як важлива складова інтерпрет ації спонукальних висловлень. Мова. 2013. №20. С. 203–207.

Шуляк І. Непрямий мовленнєвий акт як мовний репрезентатив комунікативної інтенції. Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. 2015. С. 287–291.

Практичне заняття 8

ІМПЛІКАТУРА ЯК НЕПРЯМИЙ

МОВЛЕННЄВИЙ АКТ

Контрольні запитання та практичні завдання:

1. Пригадайте, що являє собою мовленнєвий акт та які складники його формують?
2. Зіставте прямий і непрямий мовленнєвий акт.
3. Ознайомтеся зі статтею Любомири Гнатюк «Прагматичні й функціонально-комунікативні особливості імплікатури іронії. Лінгвістичні студії. 2011. Вип. 23. С. 131 – 137» (режим доступу : [file:///C:/Users/admin/Downloads/lingst_2011_23_31%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/admin/Downloads/lingst_2011_23_31%20(1).pdf)).
4. Схарактеризуйте імплікатуру як непрямий мовленнєвий акт.
5. Розмежуйте конвенційні та комунікативні (мовленнєві) імплікатури.
6. Схарактеризуйте антитезисну, антифразисну, оксиморонну, евфемістичну та метафоричну імплікатури.
7. Зіставте імплікатуру й натяк.

8. Відшукайте рекламний ролик, який містить імплікатури, продемонструйте його. Прокоментуйте наявні імплікатури.

9. Який стилістичний прийом близький до імплікатури? Пригадайте та проаналізуйте літературні твори, у яких наявні алюзії. Прокоментуйте їхню роль у літературних творах.

Література:

Основна:

Домрачева І. Р., Аксьонова І. О. Основи мовленнєвої діяльності: навч. посіб. Вінниця, 2018. 101 с.

Засекіна Л. В., Пастрик Т. В. Основи психології та міжособове спілкування: навч. посіб. 2-е вид. Київ, 2018. 216 с.

Кайдалова Л. Г., Пляка Л. В. Психологія спілкування : навч. посіб. Харків, 2011. 132 с.

Куранова С. І. Основи психолінгвістики : навч. посіб. Київ, 2012. 208 с.

Додаткова:

Гнатюк Л. Опосередковані стратегії міжособистісного спілкування. Донецький вісник Наукового товариства ім. Т. Шевченка. Т. 28. Донецьк : Український культурологічний центр, Східний видавничий дім, 2010. С. 207–214.

Гольцова М. Типологія імплікатур в англійській та українській мовах. Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету ім. Володимира Гнатюка. Сер. Мовознавство. Вип. 2(28). Тернопіль : ТНПУ, 2017. С. 18–22.

Доценко О.Л. Комунікативні імплікатури в процесуальному законодавстві України. Слово і речення: синтактика, семантика, прагматика : матеріали Міжнар. наук. конф., 10–12 жовтня 2013 р., м. Київ /Київ. Ун-т ім. Бориса Грінченка. Київ : Київ. ун-т ім. Бориса Грінченка, 2013. С. 141–145.

Космеда Т. А. Аксиологічні аспекти прагмалінгвістики: формування і розвиток категорії оцінки : монографія. Львів, 2000. 349 с.

Маслюк М.Г. Виокремлення типів імплікатур в українській та англійській мовах. Science and Education a New Dimension. Philology, II(7), Issue: 34, 2014. P. 67–70 www.seanewdim.com.

Практичне заняття 9

АФІРМАЦІЯ ЯК МОВЛЕННЄВИЙ АКТ

Контрольні запитання та практичні завдання:

1. Чи є афірмація мовленнєвим актом. Доведіть свою думку.
2. Розмежуйте етапи «локуції», «іллокуції» «перлокуції» в афірмації.
3. Чи можна кваліфікувати афірмацію як перформативний мовленнєвий акт?
4. Подивіться відеоролик «Самопрограмування на успіх та щастя» (режим доступу : <https://www.youtube.com/watch?v=j8Ne4UDIxGk>). Як Ви оцінюєте афірмацію з точки зору її прагматичного значення? Чи вірите в її позитивний вплив?
5. Ознайомтеся з алгоритмом створення текстів афірмацій. Режим доступу : <http://ganok.in.ua/psihologija/afirmacii-ta-ih-dija-prikladni-tekstiv-a>). Утворіть актуальну для Вас афірмацію.
6. Прослухайте потужні афірмації на щодень (режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=mOjz9ISU31g>). Чи плануєте втілювати у власний щоденний життєвий досвід прослуховування цих афірмацій?

Література:

Основна:

Домрачева І. Р., Аксьонова І. О. Основи мовленнєвої діяльності: навч. посіб. Вінниця, 2018 . 101 с.

Засекіна Л. В., Пастрик Т. В. Основи психології та міжособового спілкування: навч. посіб. 2-е вид. Київ, 2018. 216 с.

Кайдалова Л. Г., Пляка Л. В. Психологія спілкування : навч. посіб. Харків, 2011. 132 с.

Куранова С. І. Основи психолінгвістики : навч. посіб. Київ, 2012. 208 с.

Додаткова:

Жара Г.І. Технології індивідуального здоров'я збереження і профілактика професійного вигорання вчителя : навчальний посібник для студентів педагогічних ЗВО. Чернігів : Десна Поліграф, 2017. 136 с.

Калошин В.Ф. Позитивне мислення як чинник професійного самовизначення молоді в умовах ПТНЗ : методичний посібник. К, 2012. 114 с. Режим доступу: KVF_14_KP.pdf (kubg.edu.ua)

Палько Т. Правила позитивного мислення або світло в кінці тунелю... Режим доступу : Правила позитивного мислення або світло в кінці тунелю... (zakinpro.org.ua)

Практичне заняття 10

МОВЛЕННЄВИЙ ВПЛИВ

Контрольні запитання та практичні завдання:

1. Як виявляється вплив однієї особи на іншу (інших) під час предметно орієнтованого спілкування?

2. Як здійснюється вплив однієї особи на іншу (інших) при особисто орієнтованому спілкуванні?

3. Як виявляється вплив однієї особи на іншу (інших) під час соціально орієнтованого спілкування?

4. Розмежуйте вузьке й широке розуміння мовленнєвого впливу. Із яким видом спілкування здебільшого пов'язують вузьке розуміння мовленнєвого впливу?

5. Як Ви розумієте поняття «спосіб мовленнєвого впливу»?

6. Визначте основні цілі спілкування
7. Розмежуйте три основні різновиди мовленнєвого впливу в системі «лектор – аудиторія» відповідно до цілей спілкування.
8. Усне чи писемне мовлення має потужніші можливості для мовленнєвого впливу? Чому?
9. Схарактеризуйте основні типи мовленнєвого впливу.
10. Що являє собою мовленнєва маніпуляція?
11. Назвіть основні мовні та немовні маніпулятивні техніки.
12. Подивіться відеоролик «10 Трюков для Манипуляції Людьми. Психологические Хитрости» (<https://www.youtube.com/watch?v=AZu-OjnvSDs>). Прокоментуйте роль мовних засобів у психологічних техніках маніпуляції.

Література:

Основна:

Альбота С. М. Лінгвістичні особливості маніпулятивних дій у комунікації. Інформація, комунікація, суспільство: Матеріали 7-ї Міжнародної наукової конференції ІКС-2018. Львів, 2018. С. 206–207.

Зайко Л. Маніпуляція в ЗМІ як засіб дегуманізації сучасного суспільства. Філософія як культурна політика сучасності : тези доповідей III Всеукраїнської наукової конференції (Острого, 23-24 жовтня, 2015 р.). Острого, 2015. С. 143–145.

Засекіна Л. В., Пастрик Т. В. Основи психології та міжособового спілкування: навч. посіб. 2-е вид. Київ, 2018. 216 с.

Кайдалова Л. Г., Пляка Л. В. Психологія спілкування : навч. посіб. Харків, 2011. 132 с.

Комунікативно-прагматичні аспекти мовлення : конспект лекцій для студентів факультету лінгвістики напряму підготовки 6.020303 «Філологія» / Уклад. О.В. Дзикович. Київ: НТУУ «КПІ», 2015. 85 с.

Сорокіна Л. Є. Мовленнєва маніпуляція та інші види

мовленнєвого впливу: термінологічне розмежування понять. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2014. Випуск 8. Том 2. С. 157–159.

Додаткова:

Роздабара К. Д. Політична маніпуляція як об'єкт лінгвістичного дослідження. Мова і культура. 2011. Вип. 14, т. 7. С.228–233.

Посмітна В. В. Особливості маніпулятивного мовного впливу у військових і правоохоронних періодичних виданнях України. Філологічні студії. 2012. Вип. 7. С. 245–257.

Валуїська М. Ю. Теоретичні засади застосування методу контент-аналізу під час вивчення криміналізації особистості. Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого». 2016. № 4. С. 187–189.

Герасимчук Н. Контент-аналіз у системі сучасних методів дослідження публіцистичних текстів. Журналістика. 2010. №9. С. 15 –163.

Костенко Н. Мас-медіа у виборах: ціннісні орієнтації політичної сфери. Політична думка. 2001. № 6. С. 18–20.

Практичне заняття 11

МОВНЕ ТА МОВЛЕННЄВЕ НАВІЮВАННЯ

Контрольні запитання та практичні завдання:

1. Прокоментуйте історію дослідження проблеми «мовної сугестії».
2. Схарактеризуйте сугестивну лінгвістику як галузь психо-лінгвістики.
3. Визначте мовну сугестію як різновид мовної діяльності.
4. Розмежуйте поняття «сугестор» і «сугерент» («сугестант»).

5. Розтлумачте поняття «сугестивності (сугестабельності)».
6. Окресліть тактики прямого мовного навіювання.
7. Схарактеризуйте тактики непрямого мовного навіювання.
8. Що являє собою нейролінгвістичне програмування (НЛП)?

9. Окресліть основні техніки та прийоми НЛП.

10. Перейшовши за покликанням

https://pidruchniki.com/19740525/psihologiya/osnovni_priyomi_neyrolingvistichnogo_programuvannya, ознайомтеся з основними лінгвістичними технологіями НЛП. Оберіть одну з технологій та змодельуйте ситуацію її використання з маніпулятивною метою. Прокоментуйте ту технологію НЛП, яка, на Вашу думку, є: 1) найлегшою в повсякденному використанні, 2) найцікавішою у використанні.

11. Опрацюйте та законспектуйте статтю Аккурт В.Є. «Теоретичні аспекти поняття сугестивності в лінгвістиці» (Режим доступу : [file:///C:/Users/admin/Downloads/Nvypu_2019_28_3%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/admin/Downloads/Nvypu_2019_28_3%20(1).pdf)).

Література:

Основна:

Кіреєнко К. В. Мовна сугестія як об'єкт лінгвістичного дослідження. Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка : філологічні науки. 2018. №2 (316). С. 194–203.

Мудраченко Т. Б. Сугестія як засіб мовленнєвого впливу. Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Філологічна». 2015. Вип. 56. С. 211–215.

Ніколаєнко С. Психологічні особливості базових видів сугестії. Режим доступу : <08-Nikolaenko.pdf> (nbuv.gov.ua)

Сугестивні технології маніпулятивного впливу: навч. посібник / В. М. Петрик М. М. Присяжних, Л. Ф. Компанцева, Є.Д.Скулиш, О. Д. Бойко, В. В. Остроухов ; за заг. ред Є.Д. Скулиша. 2-е вид. К : ЗАТ «ВШОЛ», 2011.

Додаткова:

Білоус ІВ. Стратегічні можливості застосування нейролінгвістичного програмування (НЛП) в спорті. Вісник Прикарпатського університету. Серія: Фізична культура. 2017. Вип. 27–28. С. 32–37.

Карпчук Н. П. Маніпулятивні технології в рекламі. Науковий вісник Волинського національного університету ім. Лесі Українки. Міжнародні відносини : наук. журн. / гол. ред. Н. Н. Коцан. 2009. № 11. С. 118–121.

Кутуза Н. В. Гіпнотичні техніки в рекламному дискурсі. Ученые записки Таврического национального университета им. В. И. Вернадского. Серия Филология. Т. 20 (59). 2007. № 3. С. 439–444

Руда О.Г. Мовне питання як об'єкт маніпулятивних стратегій у сучасному українському політичному дискурсі : монографія. К., 2012. 232 с.

Трубціна О.С. Мовні засоби реалізації сугестії в китаємовній масовій комунікації (на прикладі інтерв'ю Ху Цзіньтао іноземним ЗМІ). Східний світ. 2013. №2 – 3. С. 126 – 131.

Шкіцька І.Ю. Маніпулятивні тактики позитиву: лінгвістичний аспект : монографія. Київ : Видавничий дім Дмитра Бураго, 2012. 440 с.

Jowett G.S. Propaganda and Persuasion. SAGE, 2012. 435 pp.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Формулювання завдання

Частина 1. Укласти глосарій до обраної теми та перекласти його англійською мовою (10 балів).

Частина 2. Укласти тестові завдання до обраної теми (10 балів). Форма тестових завдань – тести на вибір (пропонувати 4 варіанти відповідей (а, б, в, г), правильна – одна відповідь).

Глосарій і тестові завдання укладати до тієї самої теми.

Тематика самостійної роботи

1. Історія становлення й розвитку психолінгвістики як окремої галузі знань.
2. Роль експерименту в психолінгвістиці.
3. Мовленнева майстерність і техніка мовлення психолога.
4. Теоретичні моделі продукування мовлення.
5. Виникнення й розвиток мовлення в процесі нормального онтогенезу.
6. Теорія мовленневих актів Джейна Остіна.
7. Імплікатура як засіб вираження прихованого змісту.
8. Афірмація як мовленневий акт.
9. Мовне навіювання.
10. Види мовленневої діяльності.
11. Мовна компетенція.
12. Асоціативний експеримент в психолінгвістиці.
13. Комунікація й спілкування як мовленнєві поняття. Типологія спілкування.
14. Основні закони спілкування.
15. Мовленневий етикет і культура спілкування

16. Зв'язок мовлення з іншими психічними процесами.
17. Типові недоліки звуковимови дітей.
18. Специфіка виявлення дитячої словотворчості.
19. Нейролінгвістичне програмування.
20. Психологічні аспекти навчання рідної та оволодіння іншою мовою.
21. Розпізнання людей за особливостями їх мови.
22. Словесний портрет людини.
23. Механізми оптимізації спілкування.
24. Форми зовнішнього усного мовлення: діалогічне, монологічне, полілогічне мовлення.
25. Словесна пам'ять, її одиниці та пов'язані з ними особливості мовлення.
26. Вербальне та невербальне вираження емоцій.
27. Характеристика моделі породження мовлення за О. Р. Лурія.
28. Функціонально-сміслові типи мовлення: опис, розповідь, роздум.
29. Діалогічне та монологічне мовлення.
30. Мова та мовлення, мовленнєва діяльність, їх співвідношення.

Критерії оцінювання самостійної роботи

Частина 1:

10 балів – не менше 10 коректно укладених та перекладених словникових статей;

9 балів – 9 коректно укладених та перекладених словникових статей;

8 балів – 8 коректно укладених та перекладених словникових статей;

7 балів – 7 коректно укладених та перекладених словникових статей;

6 балів – 6 коректно укладених та перекладених словникових статей;

5 балів – 5 коректно укладених та перекладених словникових статей;

4 бали – 4 коректно укладені та перекладені словникові статті;

3 бали – 3 коректно укладені та перекладені словникові статті;

2 бали – 2 коректно укладені та перекладені словникові статті;

1 бал – 1 коректно укладена та перекладена словникова стаття.

Частина 2:

10 балів – не менше 10 коректно укладених валідних тестових завдань;

9 балів – 9 коректно укладених валідних тестових завдань;

8 балів – 8 коректно укладених валідних тестових завдань;

7 балів – 7 коректно укладених валідних тестових завдань;

6 балів – 6 коректно укладених валідних тестових завдань;

5 балів – 5 коректно укладених валідних тестових завдань;

4 бали – 4 коректно укладені валідні тестові завдання;

3 бали – 3 коректно укладених валідних тестових завдань;

2 бали – 2 коректно укладених валідних тестових завдань;

1 бал – 1 коректно укладене валідне тестове завдання.

ІНДИВІДУАЛЬНЕ НАВЧАЛЬНО-ДОСЛІДНЕ ЗАВДАННЯ

Формулювання завдання

Підготувати доповідь на одну із запропонованих тем. Передбачити до неї контрольні запитання та/або практичні завдання для аудиторії (40 балів)

Тематика доповідей:

1. Ідеї В. Гумбольдта та психолінгвістика.
2. Ідеї І.О. Бодуена де Куртене та психолінгвістика.
3. Ідеї О.О. Потебні та психолінгвістика.
4. Мова тварин. Тварини, що вміють говорити. Діти-Мауглі.
5. Основні етапи розвитку дитячого мовлення. Як дитина опановує вимову.
6. Роль мовлення в організації вольового акту. Досвід навчання мавп людського мовлення.
7. Розуміння речень. Розуміння глибинної та поверхневої структури речення (Хомський, З. Харріс).
8. Етнопсихолінгвістика.
9. Основні аспекти патопсихолінгвістики. Специфіка мислення і мовлення при неврозах та психозах.
10. Судова психолінгвістика.
11. Мова і гендер. Гендерлект.
12. Експериментальні дослідження в психолінгвістиці.
13. Специфічні функції мови та мовлення: самовираження, магічна, естетична, соціальної комунікації.
14. Лакуни – базові елементи національної специфіки лінгвокультурної спільності. Типи лакун.

15. Специфіка ментального простору у людей різних професійних груп. Відмінність людського мовлення від засобів спілкування вищих тварин.

16. Фізіологічні механізми формування мовлення: безумовні, умовні рефлекси, збережений слух, зір.

17. Прояви вербальної культури у людей різних вікових та професійних груп.

18. Розуміння тексту, дискурсу. М.І. Жинкін про породження, розуміння складного висловлювання. Особливості формування внутрішнього мовлення в онтогенезі.

19. Л.С.Виготський як один з основоположників психолінгвістики.

20. Роль внутрішнього мовлення в пізнавальній інтелектуальній діяльності людини.

21. Прикладні аспекти психолінгвістики: стратегія і тактика мовленнєвої поведінки; мовленнєва діяльність і усному виступі, в переговорному процесі.

22. Прикладні аспекти психолінгвістики: засоби та механізми «промивання мізків».

23. Психологічна та психолінгвістична специфіка білінгвізму.

24. Мовна особистість. Зв'язок мовної діяльності з біографією індивіда. Особистісний смисл.

25. Мовна картина світу.

26. Лінгвістична експертиза тексту.

27. Співтворчість читача, очікування, емпатія та ідентифікація як умови сприйняття та розуміння художнього твору

Критерії оцінювання індивідуальних завдань:

35–40 балів: здобувач виступив із доповіддю на занятті, продемонструвавши основні тези в презентації; передбачив контрольні/проблемні запитання та/або практичні завдання за матеріалами доповіді; зміст доповіді повною мірою відо-

бражає визначену проблему; презентація виконана естетично; мовлення здобувача нормативне, коректне;

31–34 бали: здобувач виступив із доповіддю на занятті, продемонструвавши основні тези в презентації; не передбачив контрольні/проблемні запитання та/або практичні завдання за матеріалами доповіді; зміст доповіді загалом відображає визначену проблему; презентація виконана з незначними технічними та стилістичними помилками; мовлення здобувача не завжди нормативне, коректне;

25–30 балів: здобувач виступив із доповіддю на занятті без демонстрації основних тез у презентації; не передбачив контрольні/проблемні запитання та/або практичні завдання за матеріалами доповіді; зміст доповіді загалом відображає визначену проблему; презентація виконана з незначними технічними та стилістичними помилками; мовлення здобувача нормативне, коректне;

21–24 балів: здобувач не виступив із доповіддю на занятті, а надіслав її як реферативне повідомлення на пошту викладача; обсяг реферату до 10 сторінок; структура реферату відповідає структурі праць відповідного типу та містить такі рубрики: «Титульна сторінка», «Зміст», «Вступ», «Основна частина», «Висновки», «Список використаних джерел»; в основній частині реферату повно розкрито визначену проблему дослідження; реферат естетично оформлений;

15–20 балів: здобувач не виступив із доповіддю на занятті, а надіслав її як реферативне повідомлення на пошту викладача; обсяг реферату менше 10 сторінок; структура реферату не відповідає структурі праць відповідного типу та містить такі рубрики: «Титульна сторінка», «Зміст», «Вступ», «Основна частина», «Висновки», «Список використаних джерел»; в основній частині реферату частково розкрито визначену проблему дослідження; реферат оформлено неестетично.

ПСИХОЛІНГВІСТИЧНИЙ АНАЛІЗ ТЕКСТУ

Психолінгвістичний аналіз спрямований на дослідження вербальних характеристик текстів. Ключовими параметрами аналізу слугують:

- обсяг тексту;
- кількість речень;
- їх середній розмір;
- коефіцієнт лексичної різноманітності;
- коефіцієнт дієслівності/агресивності;
- коефіцієнт емболії.

Показник середнього розміру речень засвідчує особливості вербального інтелекту або різку зміну емоційного стану автора тексту. Наявний обернено пропорційний корелятивний зв'язок між збільшенням ступеня емоційності мовлення та обсягом висловлювання: що емоційнішим є мовець, то коротшими висловлюваннями він/вона послуговуватиметься.

Коефіцієнт словникової різноманітності допомагає визначити психопатологію, наприклад шизофренію чи схильність до неї. Словникова різноманітність також визначає вербальний інтелект автора тексту. Коефіцієнт вираховується за формулою:

Коефіцієнт словникової різноманітності = (кількість різних слів / 2*кількість слів*) 100%

Наприклад, текст містить 50 слів, із них не повторюються 40. Коефіцієнт словникової різноманітності вираховуємо так: $(40 / 2 * 50) * 100\% = 40\%$

Коефіцієнт дієслівності інакше називається коефіцієнтом агресивності. Це співвідношення кількості дієслів і дієслівних

форм (дієприкметників та дієприслівників) до загальної кількості всіх слів. Коефіцієнт вираховується за формулою:

Коефіцієнт дієслівності = (кількість дієслів / кількість усіх слів) * 100%

Якщо в тексті із 50 слів наявні 30 дієслів, коефіцієнт дієслівності становитиме: $(30 / 50) * 100\% = 60\%$

Високий коефіцієнт агресивності засвідчує високу емоційну напруженість тексту, динаміку подій, нестабільний емоційний стан автора на момент створення тексту.

Коефіцієнт емболії (мед. ембола – закупорка кровоносної судини), прагматичної маркованості чи «засміченості» мовлення, становить собою співвідношення загальної кількості ембол, тобто слів, які не мають семантичного навантаження, до загальної кількості слів у реченні. До таких слів належать вигуки, вульгаризми, нерелевантні повтори, прагматичні (вставні слова або вирази) маркери та деякі дискурсивні маркери за винятком тих, що функціонують як засоби зв'язності (когезії) й цілісності (когерентності) тексту (отже, відтак, тому, адже, оскільки, але, однак, бо, проте, водночас, до речі тощо). Коефіцієнт емболії перебуває в обернено пропорційному зв'язку з показниками вербального інтелекту та ступенем емоційного збудження мовця/автора тексту, а також формує уявлення про загальну культуру мовлення:

Коефіцієнт емболії = (кількість ембол / кількість усіх слів)*100%

Наприклад, у тексті з 50 слів нараховано 10 ембол. Коефіцієнт емболії буде таким: $(10 / 50) / 100\% = 20\%$

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ІСПИТУ

1. Сутність, предмет і завдання психолінгвістики.
2. Взаємозв'язки психолінгвістики з іншими науками.
3. Основні напрямки психолінгвістики.
4. Методи психолінгвістичних досліджень.
5. Експеримент у психолінгвістиці.
6. Мова, мовлення, мовленнєва діяльність, їх значення в спілкуванні.
 7. Різновиди мовлення за формою вираження думки.
 8. Періодизація мовленнєвого розвитку.
 9. Умови успішного мовленнєвого розвитку дитини.
 10. Дизонтогенез мовлення. Причини порушень мовленнєвого розвитку у дітей.
 11. Види мовленнєвих порушень.
 12. Процес розуміння мовлення (розуміння на рівні слова, на рівні речення на рівні тексту та підтексту).
 13. Фактори, що визначають успішність мовлення.
 14. Відмінність між усним і писемним мовленням
 15. Психологічні особливості процесу письма
 16. Психофізіологічний зміст процесу письма (операції письма)
 17. Передумови формування навичок письма
 18. Загальна характеристика складників комунікативного акту: комунікативна ситуація, дискурс,
 19. Закони успішної комунікації.
 20. Мовленнєвий акт та його структура.
 21. Класифікація мовленнєвих актів.
 22. Перформативні мовленнєві акти.
 23. Непря Складні мовленнєві акти.
 25. Принцип кооперації Герберта Пола Грайса.

26. Прагматична пресупозиція.
 27. Принцип ввічливості Джефрі Ліча.
 28. Теорія ввічливості Пенелопи Браун і Стівена Левінсона.
 29. Проблема розуміння тексту в сучасній психолінгвістиці.
 30. Текст як мовленнєвий феномен. Ознаки тексту.
 31. Психолінгвістичний аналіз тексту.
 32. Поняття «мовленнєвого впливу».
 33. Мовленнєвий вплив у системі «лектор – аудиторія».
 34. Типи мовленнєвого впливу.
 35. Мовленнєва маніпуляція як вид мовленнєвого впливу.
 36. Мовна сугестія як різновид мовної діяльності. Історія мовної сугестії.
 37. Пряме та непряме мовне навіювання, його види.
 38. Нейролінгвістичне програмування.
 39. Репрезентативні системи.
 40. Прийоми нейролінгвістичного програмування.
 41. Текст: ознаки, складники.
 42. Тема, рема, семантичні поля та пресупозиції в сприйнятті повідомлення.
 43. Дискурс, наратив, метатекст.
 44. Контекст, підтекст.
 45. «Семіотичний простір».
 46. Вплив архетипних уявлень на сприйняття текстів.
 47. Роль підсвідомості в заміщенні суб'єктивно значущої інформації на нейтральну.
 48. Роль стереотипів, жанрів, ситуацій у сприйманні текстів.
 49. «Подвійність» художніх творів.
 50. Співтворчість читача. Емпатія та ідентифікація як умова сприйняття та розуміння художнього твору.
 51. Взаємозв'язок етнолінгвістики, психолінгвістики та етнопсихолінгвістики.
 52. Розмежування мовної та немовної свідомості в психолінгвістиці.
-

53. Лакуни – базові елементи національної специфіки лінгвокультурної спільності. Типи лакун: лексичні, граматичні, стилістичні.

54. Національно-специфічні (лакунізовані) особливості мовлення: спосіб заповнення пауз, спосіб розкладання слова, етикетні характеристики актів спілкування, рольові особливості спілкування, номенклатура текстових стереотипів.

55. Основні ознаки лакуни. Способи заповнення лакун: тлумачення, переклад морфологічним шляхом, дослівний переклад, детальне коментування.

56. Зіставлення в процесі міжкультурної комунікації «образів» культур.

ЗРАЗКИ ЕКЗАМЕНАЦІЙНИХ ТЕСТОВИХ ЗАВДАНЬ

1. Наука, яка вивчає процеси утворення, сприйняття та формування мовлення у їх взаємодії із системою мови, а також розробляє моделі мовленнєвої діяльності та психофізіологічної мовленнєвої організації людини, перевіряє їх у процесі психологічних експериментів:

- а) психолінгвістика;
- б) етнопсихолінгвістика;
- в) патопсихолінгвістика.

2. У якому рядку перераховано спеціальні методи психолінгвістики?

а) асоціативний експеримент, метод семантичного диференціалу, методика доповнення, методика закінчення речень, методи опосередкованого дослідження семантики, градуальне шкалювання;

б) асоціативний експеримент, спостереження, метод семантичного диференціалу, методика доповнення, методика закінчення речень, методи опосередкованого дослідження семантики;

в) асоціативний експеримент, аналіз, метод семантичного диференціалу, методика доповнення, методика закінчення речень, методи опосередкованого дослідження семантики.

3. За методикою якого різновиду асоціативного експерименту пропонується відповідати декількома асоціаціями?

- а) ланцюгового;
- б) вільного;
- в) спрямованого.

4. Які різновиди мовлення розмежують за формою вираження думки;

- а) внутрішнє, зовнішнє;
- б) діалогічне, монологічне, полілогічне;
- в) внутрішнє, зовнішнє (усне, писемне).

5. Які види мовленнєвої діяльності розмежують за критерієм сприймання мовлення?

- а) слухання, читання;
- б) говоріння, письмо;
- в) слухання, говоріння.

6. Які види мовленнєвої діяльності розмежують за критерієм продукування мовлення

- а) слухання, читання;
- б) читання, письмо;
- в) говоріння, письмо.

7. Увесь період формування мовлення людини, від перших мовленнєвих актів до того стану, коли рідна мова стає повноцінним засобом спілкування й мислення – це:

- а) мовленнєва діяльність людини;
- б) дизонтогенез мовлення;
- в) онтогенез мовлення.

8. Усі порушення голосової функції об'єднуються під загальною назвою:

- а) дисграфія;
- б) дистонія;
- в) дислалія.

9. Які види порушення писемного мовлення розмежують?

- а) афазія, дизартрія;
- б) дислексія, дисграфія;
- в) дислалія, дисграфія.

10. Процес, який відбувається в певному місці, на пересіченні осей простору і часу, результатом якого є дискурс – це:

- а) комунікативний акт;
- б) мовленнєвий акт;
- в) інформаційний акт.

11. Вербалізована мовленнєво-мисленнєва діяльність, складниками якої є лінгвістичні (засоби мовного коду) й нелінгвістичні (засоби інших семіотичних систем) компоненти – це:

- а) мовленнєва поведінка;
- б) дискурс;
- в) мовленнєвий акт.

12. Етап вимовляння певних звуків і слів, які представляють конкретну конструкцію, та яким притаманний зміст і референція – це:

- а) іллокутивний акт;
- б) локутивний акт;
- в) перлокутивний акт.

13. Перлокутивний акт – це:

а) компонент мовленнєвого акту, що являє собою результат мовленнєвого впливу адресанта на думки, почуття і дії адресата;

б) компонент мовленнєвого акту, що передбачає вимовляння певних звуків і слів, які представляють конкретну конструкцію, та яким притаманний зміст і референція;

в) компонент мовленнєвого акту, який являє собою власне мовленнєву дію, залучену в систему мовленнєвої діяльності, усвідомлену, цілеспрямовану, творчу, конвенціональну, таку, що передбачає активацію пропозиції.

14. Асертив – це:

а) мовленнєвий акт, у якому реалізується повідомлення щодо стану речей.;

б) мовленнєвий акт спонукального типу, який здійснює запит щодо деякої суттєво важливої інформації для заповнення епістемічної (інформаційної) лакуни мовця;

в) мовленнєвий акт, мета якого полягає у здійсненні обіцянки щось зробити в інтересах адресата.

15. Мовленнєвий акт, що передає психологічний стан адресанта: вибачення, подяку, співчуття, докори, подив, обурення тощо – це:

- а) директив;
- б) квеситив;
- в) експресив.

16. Мовленнєвий акт, іллокутивна мета якого не має прямого відображення в мовній структурі висловлення – це:

- а) прямий мовленнєвий акт;
- б) непрямий мовленнєвий акт;
- в) складний мовленнєвий акт.

17. Які постулати формують принцип Кооперації Пола Грайса?

- а) максима кількості (інформативності), максима релевантності (відношення), постулат якості (істинності), максима манери;
- б) максима кількості (інформативності), максима релевантності (відношення), постулат якості (істинності);
- в) максима кількості (інформативності), постулат якості (істинності), максима манери.

18. Сукупність прийомів або операцій практичної діяльності, що співвідноситься з ілокутивними цілями суб'єкта та впливає на розв'язання конкретних завдань або полегшує досягнення конкретної мети – це:

- а) мовленнєве навіювання;
- б) мовленнєва поведінка;
- в) спосіб мовленнєвого впливу.

19. Осмислений чи інтуїтивний намір адресанта, який визначає внутрішню програму мовлення і спосіб її втілення – це:

- а) комунікативна інтенція ;
- б) комунікативна стратегія;
- в) комунікативна тактика.

20. Кооперативні комунікативні стратегії втілюються в..:

- а) нетерплячості, невпевненості у собі, марнославстві, зосередженості, жалісливості, пригніченості, розгубленості, нерішучості, ейфорії, азартності, жадібності, хвастоцях тощо;
- б) конфліктах, суперечках, претензіях, погрозах, ухиляннях від відповіді і под.;
- в) порадах, обміні думками, розповідях, повідомленнях тощо.

Навчально-методичне видання

Коваль Людмила Михайлівна

ПСИХОЛІНГВІСТИКА

*методичні рекомендації для здобувачів
вищої освіти магістерського рівня
освітньо-професійної програми
«Українська мова та література»*

**Технічний редактор
Павло Кушнір**

*Підписано до друку 25.04.2021.
Формат 60x84/16. Папір офсетний. Друк цифровий.
Minion Pro. Умовних друкованих аркушів 8,55.
Наклад 100 прим. Зам. № 371.*

*Видавець ФОП Кушнір Ю.В.
Реєстраційне свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців серія ДК №5909 від 18.09.2017 р.
docuprint.co.ua, тел. 067 390 20 88*

*Віддруковано з оригіналу макету замовника в ЦОП «Документ Принт»
м. Вінниця, вул. Академіка Янгеля, 4, оф. 114, 21007.*